

HALKEVLERİNİN

XV İNCİ

YILINI DA SEVİNÇLE
KUTLADIK.

TASPINAR

Handwritten signature

İÇİNDEKİLER:

Okul—Aile Birliği Yolunda	T. Ataman
Nasıl Gelişebilir	H. Atalay
Taşpınardan Damlalar	E. Âli Bakı
Şarkı	M. Türkkân
Akşam Edenler	O. T. Pamirli
Akşehir	Kemal Or
Bir Araştırma	Hüseyin Sesli
Unutmak	Samim Türkkân
Kızıl Irmak Hakkında	Ha-Nur
Yahya Çelebi'den Parçalar	S. Gönçer
Afyon Fıkraları	E. Âli Bakı
Hayata Yeniden Dönüş	C. Ünlü
Güzelim Dağları	M. Güllü
Duaçılar	Haluk Onukar
Yine Gelin Ümmü Türküsü	M. Görktan
Afyon'da Yaşayış	E. Âli Bakı
Afyon'lu Şair M. Fehmi	S. Gönçer

AFYON

HALKEVİ DERGİSİ

SAYI: 144—145.

OCAK — ŞUBAT 1947.

TAŞPINAR

Afyon Halkevi Dergisi

Afyon ve Çevresinden Yankılar Bellirtmeğe Çalışır.

SAYI: 144-145.

Ocak - Şubat 1947

OKUL-AİLE BİRLİĞİ YOLUNDA.

Tayyar ATAMAN

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞının bir emrile kurulan Okul-Aile Birlikleri hemen çalışmaya başladılar. Her tarafta bir gayrettir gidiyor.

Her teşekkür eden birlik işe okulun maddi cephesinden başladı. Fakir çocukları seçerek imkâne göre yemek veriyor, elbise ve ayakkabı yaptırıyor, hastalarını doktora muayene ettirip ilaçlarını alıyor. Okulun ufak tefek ihtiyaçlarını gidermiye çalışıyor.

Güzel ve öğülmeğe değer şeyler...

Bu işin bir başka cephesi de okulla ailenin terbiye görüşlerini birleştirmektir. Sık sık rastlanan ayrılıklardan şöyle bir kaçını ele alalım:

Aile vardır, çocuğunun her arzusu onun için emirdir; çocuğu şımarıktır. Aile vardır, çocuk onun için üzerinde durulmağa değer konu değildir; başı boş ve kimsesizdir.

Bu çocuklar okulda beraberler. Aynı terbiyeyi görürler. Okulun feyzinden nasipleri şüphesiz başka başka olur.

Aile vardır, en büyük kabahatin cezasız kalmasını ister, aile vardır «eti sizin, kemiği bizim» der.

Çocuk vardır, istidadı zenaatedir; okutulmağa ve memur yapılmaya boşyere uğraşırlar. Çocuk vardır, yüksek bir sanat kabiliyeti taşır, velisi çocuğun kabiliyeti ile ilgisi olmıyan bir yol tutturmuştur.

Her aile çocuğunu çok zeki, akıllı ve kabiliyetli bilir. Velî vardır, ders müfredatından ve hatta böyle bir şeyin mevcudiyetinden haberi yoktur; dersi tenkitleder, öğretmenin cahilliğinden bahseder.

Velî vardır, her dersi bir kabiliyet işi sayar. Çocuğunun muvafakiyetsizliğini bu işteki kabiliyetsizliğine verir, müsamaha ister.

NASIL GELİŞEBİLİR ?

Hasan Atalay

... İşte böyle oldu sayın okuyucularım. İçi ve geleneği ilgilen-diren bütün alanlarda gördüğümüz bu sinsî taklitçilik kültürel alanda da, en fazla dil ve edebiyatta en korkunç etkisini gösterdi. Yüzyıl-lar devamınca aydınlarımız öz Türk halkı için söylenen deyişleri hor gördüler. Halkın istediği, anladığı ve beğendiği şiiri veren âşıklara, ne yazık ki birer serseri gözü ile baktılar. Arap gibi, Acem gibi dü-şünmeyi ve söylemeyi bir hüner sandılar. Böylece, halktan uzak, hal-kın anlamadığı bir dil ve edebiyat doğurdular. Son zamanlara kadar devam eden bu etki, Türkçe konuşmasını ve yazmasını çok iyi bilen ünlü «*Terkibi bent*» sahibi Ziya Paşaya 19 uncu asrın son yarısında «*Tizi reftar olanın pâyine dâmen dolaşır*» tarzında beyitler yaz-dırması ve 20 inci yüzyılda, yakın zamanlara kadar Şâiri Âzam diye anılan, fakat ölümünden sonra bu isim ile anılmasından her nedense vaz geçilen Büyük Şâirimiz Abdulhak Hâmiti, 75 inci doğum yıl dö-nümünde yazdığı teşekkür mektubuna, tamamen yabancı kelimelerle dolu olan, 30 yaşını geçgin neslin bile lûgatsiz anlıyamadığı «*Şahsî kemteranemi taltif için toplanan hüzzarı kirama kemali hicap ile tahriren hitap ediyorum.*» cümlesi ile başlattırmasıdır.

Biz bu büyük deritten yeni yeni kurtulmaya başlamış iken, şimdi-

Velî vâdır, yalvarmekla; velî vardır, kabadayılıkla sınıf gecirte-ceğini sanır.

Okullarda bir şey öğretilmediğini iddia edenler olduğu gibi proğ-ramların çok yüklü olduğunu söyleyenler de çoktur.

Eyup sabrı isteyen öğretmenlikte öğretmenler vardır, öğrenci için hiç bir mazeret kabul etmez. Öğretmen vardır, tahtadan silgiyi sağ elle tuttu diye öğrenciyi haşlar. Ve öğretmen vardır, çocuk velisine tavsiyesi «*çalıştırınız*» der.

Ayrıllıklarını şöyle bir kaç örnekle belirtmeğe çalıştığımız okul-aile ve öğretmen-velî görüşlerinin birleştirilmesini öğretmenin ve eğitimin verimi bakımından hiç şüphesiz elzem bir şeydir.

Bu birliği yaratacak havayı Okul-Aile birliklerinden beklesek çok şey mi istemiş oluruz dersiniz.

de bir batı hayranlığı ve bu yüzden bir batı taklitçiliği bir çok ay-dınlarımızı halkın duygu ve isteklerini göremez bir duruma getir-miştir. Halk aydın uçurumu büyümektedir. Eski sanatta olduğu gibi şimdi de sanat dar görüşlü, sayıları az bir taklitçi kümesi elinde kal-mıştır. Bu küme içinde olanlar halkın zevkine göre duyanı, düşüneni ve söyleyeni beğenmiyorlar, basit görüyorlar, hatta alay etmek küs-tahlığından bile çekinmiyorlar. Günaydın yerine «*bonjur,*» sağol ye-rine «*mersi,*» kısım anlamına gelen kol yerine «*branş,*» gibi, Türkçe karşılıkları pek âlâ bulunabilen böyle yüzlerce kelime yerine Fran-sızcalarını söylemeyi bir ilerilik ve üstünlük biliyorlar. Halbuki Türk-çemizde bütün duygularımızı anlatabileceğimiz kelimeleri bulabiliriz; yeterki arayalım. Bu sözün gerçek olduğunu tarihten alınan bir ör-nek ile gösterebiliriz. Büyük Türkçü Büyük Şâir Nevalî, 15 inci yüzyı-lın sonunda, eğer aklımda yanlış kalmamışsa 1499da yazmağa başla-ladığı «*Muhakemetül-Lûgateyn,*» adındaki eserinin başına şu cümleyi yazmıştır; «*Sözü anlamlandırma işinde Türk Farsı geride bırakır. Türk kendi öz dilinde öyle incelikler, öyle güzellikler, öyle sa-natlar göstermiştir ki Tanrı dilerse anlatılacak....*» Sonra, bazı Türkçeleşmiş, Türk köylüsünün bile her gün konuştuğu dilde görü-len Arapça ve Farsça kelimeler yerine onların Fransızcalarını, almak tamamile hatadır. Ya Türkçelerini bulalım, yahut olduğu gibi bıra-kalım. Bir örnek; aydınlarımızın dilinden düşmiyen «*randevu,*» keli-mesi halkın kulağını tırmalıyan çok çirkin bir kelimedir. Aşağı yu-karı bundan 300 sene evvel Büyük Türk Şâiri Karaca Oğlan bir koşmasının aşağıdaki son beytinde randevu yerine, aslı Arapça olan ve söz anlamına gelen kavil kelimesini tam yerinde ve hoş a gidecek bir tarzda kullanmıştır:

«*Dolandım da kavil yerine geldim*

Kavil yerlerinde bulamadığım.»

Halk bunu anlar ve sezer. Çünkü, «*kavlimiz böylemi idi?*» «*sen kav-linde durmadın.*» gibi şekillerde daima kullanmaktadır. Öyle ise ne yapalım? Dilimiz nasıl tam Türkçeleşir ve güzelleşebilir? Bana göre bu soruya verebilecek cevap kısaca şudur:

Dilimiz ancak, aydınlarımızın evdeki, çarşıdaki, kahvedeki ve köy-deki Türkçeyi konuşmaya, onları düzetmiye çalışmaları ile istenilen gelişmiye kavuşabilecektir.

HAKİKATİN GÖLGESİNDE...

Edip Âli Baki

«Ummadığınız taş baş yarar» yerine, «ummadığınız taş bir sütun başlığına yarar,, denseydi...

Hafıza zekiler için plâtin bir kasa; akıl ve muhakemesizler için lüzumsuz ve boş bir su deposu.

Menfaat ipi üzerinde oynayan canbazları nefretle, sanat ipi üzerinde oynayanları hayretle seyre ve temâşâ ederiz.

Elimden geleni yapıyorum; bu bir şey mi? Elimden gelmiyeni yapmaya, çalışıyorum deyən yiğitin eli sıkılma, hatta öpülme lâıktır.

Tedavi kabul etmeyen ve etmeyecek olan bir illet: namus hastalığı.

İnsan, hasmına en büyük hakareti sükûtiyle de yapabilir.

Bir şey isterken insanın güler yüzlü; verirken can sıkıntılı halini tercih ediniz.

Büyük harp yıllarında, *Zaman Baba*, defterine zenginden fakir; fakirden zengin, yeni simalar kaydeder.

Böyle mi olmalı; şöyle mi olsa deye düşün: Fakat, böyle olmalıydı, şöyle olsaydı! Deye aklını, vaktini, sağlığını israf etme.

Miras, geçmişten geleceğe kaldığı halde; kendinden sonra gelen meçhul zekilerin fıkralarına da konan tek bahtiyar! Nasrattin Hoca!

ŞARKI

İstanbul'dan Sesleniş:

AKŞAM EDENLER

Bir bahçeden uçmuş çifte güvercin dileğile,
Hasretle geçen günlere bakmıştık uzaktan..
Nazdan ve füsundan dolu vaslet kadehile
Sevdayı o gün «mey» gibi içtikdi dudaktan.

Çepçevre bahar, bir yeni hulyasını verdi;
Her saniye bin aşka ve bir ömre değerdi,
Nisanda açılmış sarı güller gibi terdi
Sandım yeni bir haz gibi doğmuştu şafaktan.

OLUM

Negülzarın, ne de bağıın sanmaki bir adı kalır;
Bülbülün sahnı çemende acı feryadı kalır.
Vaktolunca erişir ruh bir sükûn âlemine
Kişinin arkada belki sade bir yadı kalır.

Can uçuca kafesinden ebedî raha gider,
Değişir çengüğeâne âhile vâha gider.
Cezbei aşka tutulmuş nice erbabı dilin
Yeri toprak bile olsa yolu Allâha gider.

Mahir Türkkan

AKŞEHİR

Bağın, bahçen, dağın dal dal yeşerir
Üç mevsim dereni seller taşırır
Bir hal olur bana, gözüm yaşarır
Seni bir gün düşte görsem Akşehir.

«Sılam,, deyən yolcu olsam yolunda
Gelin telli Turnan olsam gölünde
Ak çiçekli meyva olsam dalında
Bir mevsim asılı dursam Akşehir.

Yağmur altında düşünmek
Çileden çıkarcasına
Asfalt caddelerin büyük günahı
Boynuma olsun sevgilim

Gir koluma..
Padişahlar şehridensin,
Dört yanın (Yedi tepe)
Ve hürsün Üsküdarın karşısında..

Türkü söyle bir akşam üstü
Kendi kavlince,
Gülhane'den karşı kıyılara
«Haniyada benim elli dirhem ırakım
İçer içer geçmez benim merakım,,...

Çiğer parem
Bugün de akşam oldu.

O. Turgut Pamirli

Al yeşil uçurtmam kaldı göğünde
Kaptığım şekerler, param düğünde
Yediğim dutları dört beş öğünde
Varıp bir gün senden sorsam Akşehir.

Renk renk bahır olup koynuna girsem
Koku olsam bağın, bahçene sinsem
Ala duman olup dağlardan insem
Seni yârim deye sarsam Akşehir...

Kemal Or

Sanat dünyasının bazı konuları zaman zaman türlü sanatçılar tarafından yeniden işlenir ve her yeni işleyiş yepyeni bir şaheser olur. Öyleki bu işlerle uğraşanlar konuyu ilk işleyen sanatçının kim olduğunu, sanat tarihinden faydalanmaksızın zor tesbit ederler. Hem asıl mesele bu da değildir, zira sanat eserinin hakikî değeri konusundan değil, işçiliğinden gelir. Euripides'in, Goethe'nin, S. Batu'nun «İphigene Tauris»te adlı eserleri, Marlow'un, Gounod'un, Goethe'nin «Faust», eserleri kendi nevelerinin ölümsüz eserlerindendir.

İşte tıpkı bunun gibi «Mignon», da Thomas'ı ve Goethe'yi birer şaheser yaratmağa sevkettiştir.

Taşpınar'da yayınlamak istediğimiz şiir W. Meister'de Mignon'un ağzından terennüm edilmektedir. En derin bir sıla hasretini kendine has bir edâ ile söyleyen Mignon, atcanbazları tarafından çalınıp çingenelerin ellerine düşmüş bir kız çocuğudur. Birgün sokakta iyi oynamadı diye çeribaşı tarafından dayak yerken romanın kahramanı Wilhelm Meister tarafından kurtarılır. Çocuk kendini terketmemesini Wilhelm'den rica eder, iyi yürekli genç arzuyu yerine getirir, onu kendine hizmetçi alır.

Mignon'un çocukluğu hakkında tek bildiği şey, portakal ağaçlarının gür yetiştiği bir memlekettendir. İşte bu memleket İtalyadır.

Wilhelm bir tiyatro başartistine olan aşkı yüzünden hep onu takip eder.

Harp çalan ihtiyar Lotharic Mignon'un Wilhelm, tarafından kurtarıldığına şahit olur ve bir his onu Mignon'un peşi sıra sürükler.

Heyet Tiefenbach şatosunda Shakespeare'nin «Yaz Gecesi Rüyası»nı oynayacak. Başartist Filinia meşhur Titinia, peri kraliçesi rolünde. Filinia'yı kıskanan Mignon saf Lothario'yu şatoyu yakmağa teşvik eder. İhtiyar kabul eder. Wilhelm Mignonu şatonun alevleri arasından kurtarır, Lothario onu derin bir şefkatle emin bir yere götürür. Ayakları istemiye istemiye onu kendi eski şatosuna sürükler. Orada kendi eşyaları arasında kont olduğunu hatırlar. Birgün

UNUTMAK

Samim M. TÜRKKAN

Bir deniz kayasının üstünde Yunan tapınağı harap haldedir. Ve ölüm bu boz toprak içinde mermer ilâhlarla tunç kahramanları birbirine karıştırmıştır. Şimdi onların eski şan ve şereflerini vahşi otlar örtmektedir.

Bazan, tek bir çoban, sürüsünü sulamaya götürürken, kavalından çıkardığı eski yanık türkülerle sâkin gökleri ve deniz ufuklarını doldurur. Sonsuz maviliklere tek başına onun gölgesi yükselir.

Şefkatli ve yumuşak huylu olan Toprak ana, bu eski ilâhlara, her mevsim beyhude yere, güzel hitaplarda bulunur ve her bahar, sütun başlıklarında başka, başka yaprak nakışlar yeşertir.

Sessiz gecelerde, atalarının bu ruya ve hayallerine kayıtsız insanoglu; deniz kızlarına ağlayan suların feryat ve figanlarını, kükremelerini titremeden, heycansız dinler.

kayıp kızının Dua kitabını bulur. Mignon bir dua okur, sonra kitabı elinden bırakır Duaya ezberden devam eder. Artık herşey anlaşılmıştır. Senelerdenberi birbirine hasret çeken baba kız birbirlerini bulmuş, sonsuz sevinç içindedirler. Bu sevinci Mignon ile Wilhelm'in düğünü takip eder. Sonsuz sevinç sonsuz saadet olur.

MIGNON

Limon ağaçlarının çiçeklendiği memleketi bilir misin?

Hani loş yaprakları altında altın portakallar kızarırdı,

Hani mavi semasından lâtif bir meltem eserdi,

Mersinleri pusardı, defneleri gökleri delerdi.

Bilir misin o memleketi?

İşte oraya, sevgilim, seninle oraya gitmek emelimdi.

Evi bilir misin? Hani sütunları üstünde çatısı dinlenirdi,

Hani salonları parıldar, odaları ışıldardı.

Mermer heykelleri vardı, bana bakar ve:

«Zavallı çocuk, sana ne yaptılar?» derlerdi.

Bilir misin o evi?

İşte oraya, ey benim hamim, seninle oraya gitmek emelimdi.

Dağı bilir misin? Keçi yollarını bilir misin?

Hani sisler içinde katır yolunu arardı,

Hani mağaralarında ejderlerin eski nesli ikamet ederdi,

Hani kayaları çökerdi, üzerinden seller akardı.

Bilir misin o dağı?

İşte oraya, baba, yolumuzu oraya uzatmak emelimdi.

Değerli Saz Şâiri Şarkışla'lı Â'ma Veysel'in

Güzel Bir Koşması.

Seçen : Ha-NUR

KIZIL IRMAK

Bahar gelir kudutursun,
Kızıl Irmak seni, seni!
Ne uyursun ne durursun
Kızıl Irmak seni, seni!

Yakınım var, uzağım var,
Zemerihde bir çağım var,
Birde buzdan tuzağım var
Kızıl Irmak seni, seni!

Gelin yedin, kızlar yedin,
Niçe alâ gözler yedin,
Seksen, doksan yüzler yedin
Kızıl Irmak seni, seni!

Parça, parça etsem seni,
Fabrikaya tutsam seni,
Deniz olup yutsam seni,
Kızıl Irmak seni, seni!

Gençler yersin, koca yersin
Gündüz yersin gece yersin,
Hakim, benden sorma dersin,
Kızıl Irmak seni, seni!

Arzum yerine getirsem,
Üzerine köprü kursam,
Seni cehenneme sürsem,
Kızıl Irmak seni, seni!

Söyler VEYSEL sözün sana,
Yılta kıyan üç beş cana,
Selleri eden bahana,
Kızıl Irmak seni, seni!

Yıl : 1944

NOT : Bu şiirde aziz şâir Kızıl Irmağın kanlı katil olduğundan, içinde bir çok insanların boğulduğundan şikayet ediyor. Meşhur bir Türkünün şu parçasını zalimlere yapılan inkisarlar içinde en müthiş, şu harukulâde mısra'ları da hatırlatır :

Kızıl Irmak parça parça olasın!
Her parçanı bir diyare salasın!
Sen de benim gibi yârsız kalasın
Kızıl Irmak nittin alı gelini?

YAHYA CELEBİ'DEN PARÇALAR

VI

Derliyen: S. GÖNÇER

MURABBA

Teşne diller sayd eder dâmi ruhu fülfulün
Gülşeni husnünden ayrı itme bu ben bülbülün.
Sakla nâdân kokmasın, eyle hazer tâze gülün
El'eman ey bülbülü efgan olan dilberciğim.

Kâ'be hakkı ey güzel itme cefalar cânıma
Maksadın can ise al, değme benim imanına.
Gittim elden el'eman aher girersin kanıma
El'eman ey dertlere derman olan dilberciğim.

Şivei reftarın etti aklu sabrım târumar
Mürgu canım perçemin dâmında çün tuttu karar.
Derdimen YAHYA'ya sensiz bu cihan başına dar
El'eman ey ruhleri elvan olan dilberciğim.

Kimdir âlemde menendin söyle ey mehro güzel
Gelmemiş mislin cihana bil keman ebro güzel.
Naz ile reftar edince kebk veş ol meh cebin
Cağrışurlar her taraftan şanına ya hu güzel.

Lû'lûi yakuti ahmerden nişandır lebleri
Halini iden perişan sünbülü kisû güzel.

Bir gice pehluya çekdim ol dil'ara dilberi
Tab'ımı kıldı muattar kâkülü hûşbo güzel.

Oldu mecnûnun cihanda ey saçı leylâ senin
Hâkten ref'eyle YAHYA bendeni dilco güzel.

AFYON FIKRALARI

7

Edip Ali Baki

Kitaplarımı Getirseydin Bütün Servetimi Verirdim.

Ondokuzuncu yüzyıl Afyon âlimleri içinde Hamzabeyler'den Bekir ef. kıymetli bir mevki sahibi idi. Afyon'un en eski ve zengin ailelerinden Hacı Ahmet Ağa biricik oğlu Bekir ef. ye Afyon ve Konya'da pekiyi bir tahsil göstermişti.

Felek Baba'nın defterinde, aynı sayfeye servetiyle ilmini, bir arada kaydettiği bahtiyarlardan birisi olan bu âlimin hayatı hakkında bir inceleme yapacağız. Bu değerli adamın ilme verdiği kıymeti, şimdiden okurlarımıza sunmak istedik.

Bekir ef. dışarda bulunduğu sırada çıkan bir yangın bütün eşyası ve binlerce lira vererek meydana getirdiği muazzam kütüphanesi ile evi bir şey kurtulmadan yanmıştı.

Hizmetkârlarından biri, Bekir ef. nin beşikteki mini mini oğlu Emin'i kucağında efendisine getirdiği vakit hemen 70 lira kıymetindeki saatını hediye etmiş. Ve:

— Âh! Kitaplarımı getirseydin sana bütün servetimi verirdim! Deye bağırmış...

Ya! Gel Bakalım Fesli Baba..

Mısır Hidivi'nin damadı Yusuf Kâmil Paşanın evinde (yanan meşhur Darülfünûn binası) bir Ramazan iftarda davetli bulunan Aya-sofya vaizi Karahisar'lı Deli İbrahim ef. ile davetliler teraviden sonra dinî mübahesede bulunmuşlar. Mecliste hazır bulunan Şirvanî Zade Rüştü Paşada söze karışmış. Sözlere hoşuna giden Karadayı:

— Ya! Şuraya gel bakalım! Fesli baba senin de kulağın delikmiş! deye Sadırâzama iltifatta bulunmuş!

Bizim Gönlümüz Kahvehane Değildir.

Âlim ve mütesavvif Çorum'lu Hacı Mustafa ef. merhumun memleket beylerinden birisi ziyaretine gelmiş. Pekte hoşlanmadığı bu zatı "Bu kimdir?," deye yanındakilere sordu.

Eskiden de ziyaret ettiği için tanımış olduğunu sanan "Beyzade," kahrâne bir tavırla:

— Efendim gönülde yoğuz; besbelli! Deyince koca âlim kısaca şöyle demiş :

— Bizim gönlümüz kahvehane değildir!

Ne Dersen de Seni Sürmeyiz!

Afyon Mevlevîhanesi Neyzenbaşı Nuri Dede zamanının en iyi Ney ustatlarından ehlidil ve lâtifeci bir zat idi. Bir tarihte, Afyon mu-tasarrıfı bir cemile olmak üzere Neyzeni Bursa valisine göndermiş. Orada herkes sevmiş, hükûmet ve halk ileri gelenleri 40-50 gün bırakmamışlar. Büyük rağbetler, ziyafetler içinde.. Nihayet Dede Afyon'a dayanamamış, izin istemiş vermemişler.. Polis Müdürlüğüne vardı. Bay Müdür'e :

— Ben politikaya nasıl dokunayım, kime söveyimki beni Afyon'a süresiniz?

Oda gülerek:

Ne dersen de, kime söversen söv! Seni sürmeyiz.

Yerine göre bu da lâzımmış

Deli İbrahim efendinin Kemanecinin Sadık adında bir talebesi vardı. Bu Sadıkın sazı Afyon'da ve civarında pek meşhurdu. Onun gibi saz çalan yoktu. Fakat hocası ona daima darılır dersine çalış diye sıkıştırırdı.

Hocayla Sadık birgün bilmedikleri bir köyde yol uğrağı kalmışlar. Ortalık soğuk, ateş, ekmek, yemek yok bunlara hiç aldırış eden olmamış Hoca başlamış sızlanmaya... Sadık delikanlıların yanına gitmiş. Saz buldurmuş, çalmış. Bütün köy gençleri harekete geçmiş, misafirleri ikrama boğmuşlar. O geceyi fevkalâde rahat geçirmişler, sabahleyin hoca gülerek çömezine!

— Sadık, yerine göre buda lazım imiş! demiş.

Allah senden âlim

D. İbrahim hoca İstanbul'da va'z ettiği sırada arapca bilen ve zirlerden birine arkadaşları, şu hocaya bir dakıl demişler. Âlim vezir demiş ki, kale aslından mademki kavele idi, niçin Kur'ân'da Kale geçiyor? hoca derhal

— Allah senden âlim! diye cevap vermiş

Hayata Yeniden Dönüş...

Bir bayram seheri doğdu içime;
Sabah, işte burnumun dibinde.
Yılların azabı eriyen karda...
Gönül kış olsada,
Düşünceler yaz, ümitler ilkbaharda...
Dalga dalga eriyip bitmeden ömür,
Işığıyla gür
Sabah yıldızı
Ve en güzel peri kızı
Bana rehber!
Hür ufuklarını gönlümün
Gözümdeki fer ıstırabını tüketmekte..
Artık güldürebilirim kâinatı,
Kuşlarımın nakaratı:
"Hayat, sen ne güzelsin,,i terennüm etmekte.

Cemalettin ÜNLÜ

GUZELİM DAĞLARI

Şehitler gizli koynunda
Yas zinciri yok boynunda
Neşe seçilir oynunda
Afyon Güzelim dağları

Taşpınar bir çağlayandır
Dertli sesi ağlayandır
Yürekleri dağlayandır
Afyon Güzelim dağları

Kaplıca derde dermandır
Madeni içine kandır
Dilberleri ne yamandır
Afyon Güzelim dağları

Güzel Süphan dağ sıradır
Kale hisara çıradır
Gü'lü şimdi bir fırçadır
Afyon Güzelim dağları

Bir yuvadır Teper, Süylün
Burda saklıyan bülbülün
Hisardır deryası gülün,
Afyon Güzelim dağları.

MustafaGüllü

DUACILAR

Başı orta
Ortası baş sokağın
ALLAH'a giden yol
Mezarlık dibi
Alabildiğine el
Görebildiğine el
Uzanmış göklere
TANRI sadakasına...

Halûk Sami Onukar

Afyon'da Eski Zamanlarda YAŞAYIŞ

— 39 —

Edip Âli BAKI

İdarî zulme ve haksızlığa karşı Halkın gösterdiği
birlik hareketleri ve medenî cesaretleri

«Medinei Karahisar sükkanından Fahrul kuzat ve elhaç Halil ef. ve müfti Apdullah ef. ve seadetlu Abdullah Ağa ve Ali Ağa ve Ahmet Ağa ve Esseyyit Abdullah ef. ve miralay esseyit derviş Mehmet Ağa ve kethûda yeri elhaç İbrahim Ağa ve serdar imam Mehmet Ağa ve şahik kethûda yeri Hüseyin Ağa ve serdar zade İbrahim Ağa ve Arzuman Zade esseyit Mustafa Ağa ve miralay sabık Süleyman Ağa ve Eyyub ef. Zade elhaç Mehmet ef. ve Halil ef. Zade elhaç Hafız ef. ve Veli ef. Zade Abdullah ef. ve İsa ef. Zade Ali ef. ve hammacı elhaç Mursil ve Kara Oruç Zade elhaç Mehmet ve elhaç Boşnak ve elhaç Abdurrahman ve müezzin elhaç Yusuf ve Kube Zade elhaç Mustafa ve kundakçı elhaç İbrahim ve haffaf arap elhaç Ahmet ve sair malumulesami ve mahsuruleşhas kimesneler meclisi şeri hatırı lâzimetlevkirde herbirleri takrir kelâm ve inhâ imeram eyledilerki vilayetimiz umuru hususuna müteallik gerek Anadolu ve gerek sancak valilerimiz tarafından hilafi şer'i ve hilafi kanun ve hilafi urfi budde husûs vukuunda gönül birliği ile ittifak ve ittihat ile rüyet ve temşiyet etmeğe ve eğer eiyazübillahı taâlâ malen ve bedenen birimiz mütezairi olunmak iktiza ederse birbirlerimize malen ve bedenen kefiliz deye birbirinin ikrar ve 1163 senesi Zilhuccesi yevmî Salı vakı oldu.»

Halkın hukukunu korumak için kendilerini tehlikeye koyan bu yurt ve halk sever cesaretli yiğit Ataları hürmetle yad ederiz.

«Kendi hallerinde olmayıp,, dan ve "İhtilâli belde,, den maksatları neydi?

«Medinei Karahisarı sahip sükkânından müfti Süleyman ef. ve esseyyit elhaç Mustafa ef. ve müderris esseyyit İsmail ef. ve Kandilci

MEHMET FEHMI

-5-

Süleyman GÖNÇER

Destine mecmûa almış bana canan gösterir
Kendi vafsin, hattı hâlin lâli mercan gösterir.

Gülşenî kûyünde feryad eyleyen bülbüllere
Ruhleri şad güne anın virdi handan gösterir.

Genci gamda tâ şebi zulmette kalmış âşık
Her hayali ruyinin bir mahi tâbân gösterir.

Ey gönül gam çekme kim lutfeyleyüp cânânımız
Safhai hikmette dil derdine derman üösterir.

Bendeler ayakta der; gel gel salın rûftar ile
Milki husne şâh olan âdet ki divan gösterir.

Dâmi efsoniyle FEHMI saydı Anka eylemek
Haylı bir düşvardır emma ki âsân gösterir.

Zade Mustafa ef. ve Turunc Zade Halil Ağa ve seyyit Hasan Ağa seyyit Hüseyin ef. ve Abdil Ağa ve Hacı Paşa ef. ve Hacı Ali Hacı Süleyman ve Hacı Ahmet ve Hacı Ömer ve sairler meclisi şer'e gelub herbiri takriri kelâm ederlerki beldei mezbure sükkânından Çarık Abdullah ve Hamamcı Kör Ömer nam kimesneler kendi hallerinde olmayub daima ihtilâli beldeden hali olmadıklarından naşı şahidi rûzluk ile ma'ruf olduklarını inha ve ihbar kayıd şüt.» 1202

Abaza Mehmet Paşanın Kasabı

ve tanesi 4 kuruşa satılan koyunlar

Halen Karahisar Sahib Sancağı mutasarrıfı Abaza Mehmet Paşa haziretlerinin kasap başısı Hacı Abdullah bin İsmail hususî atıyuz-zikri tefrike vekil olan ... ağalarından Elhac Ahmet ağa, Abdullah mahzarında paşayı mumaiyleh haziretlerinden 750 adet koyun 2750 kuruşa iştira edip 250 kuruşu kenduye teslim elyevm zimmetimde Paşayı mumaiyleh haziretlerine mezbur kuruş deynimdir deyu ikrar ve itiraf edüp oldahi tasdik etmeyin. Fi. 1181.

300 Yıl Evvel Bir Ev 70 kuruş

Efecik mahallesinde imam olan veli Halife ibni Maden Dede mahfili kazada Atpazarı camiine 12,5 kuruş deyni olan Ahmet Çelebi fevt olup mahallei mezburede vaki menziline «ev» 8300 Akcaya iştira edip 12,5 kuruşu mutemedede verdiği kayıd şüt. Sene:1078

390

YİNE GELİN ÜMMÜ TÜRKÜSÜ

Muzaffer GÖRKAN

ENÇ arkadaşım Osman Attilâ Taşpınar'ın (128-132) inci sayısında yayınladığı Gelin Ümmü olayını Afyon merkez kazasına bağlı Liğen ile Döğer köyleri arasında bulunan Emre gölünde vuku bulduğunu bildirmişti, Pek çok türküler bilirim ki onbeş sene-denberi üzerinde durduğum halde, bir türlü içerisinde çıkamıyorum Bunlardan biriside Gelin Ümmü'dür. Bu hususta genç arkadaşım der-gimizin (140-141) sayılı nushasında cevap vermiştim. Emre bizim mülkiyetimiz olan arazinin içerisinde bulunan bir göldür. Yine bu türkü muhtimizde göl değil sel diye terennüm edilmektedir. Hatta 12-6-939 gün ve 1953 sayılı Haber (Afyon) gazetesinde Halkevimi-zin aziz şehitlerinden Arif (1) in hatıralarını yaderken; merhumun çok sevdiği bu türküyü "kanlı çaylar aldı benim Ümmü'mü," diye kay-detmiştim.

Gıyaben Ülkü'den tanıdığım ve çok sevdiğim Ekinim şiirini ez-berlediğim Mehmet Tuğrul aynı mevzu üzerinde Ülkü'nün Mart 1947 tarihli nushasında neşrettiği bir yazısında; Osman Attilân'ın sade mal-zeme yayınladığından bahsetmektedir. Attilâ hakikatan sade malze-me yayınlamış olsaydı, bahis mevzu yazısının notunda: «bir kaç kıt'a daha var. Fakat gerek bu altı kıt'adaki lirizim ve bağ ve gerekse

(1) Afyon Halkevinden (23) kişilik bir grup temsil vermek üzere Ilcemiz Dinar'a giderlerken otomobilleri yolda bir selden geçerken devriliyor. Azgın sel dalgalarında üç müzik sanatçımız şehit oldu. Bunlar Arif Demirel, Abdullah Tarakçı, ve Emin Çankaya idi.

Grup yola çıkmadan bir gün evvel Halkevimizde toplanmışlardı. Üç şehit yanyana oturmuş ortalarında Arif vardı.. Hayali gözümünden halâ silinmiyen Arif'ten bir şey rica ettiğim zaman o çok sevdiği Ümmü türküsünü söyledi. Ne güzel cünbüş vuruşu ve ne içli (Kanlı çaylar aldı gitti Ümmü'ü) deyişi vardı. Ertesi gün onunda azgın dalgalara kapılıp Ümmü'nün uçtuğu diyara sefer ettiğini haber aldığım zaman; hatıram bu türkünün nameleri arasında tarumar oldu..

ifadedeki zayıflık yüzünden buraya alamadım» demezdi. (2)

Yine Mehmet Tuğrul benim konu dışı bir takım tasvirler yaptığımı tebarüz ettirmekte ve hükümlerimin esaslı bir tetkike dayanmadığını, mübhem rivayetler üzerine yapılmış tahminler olarak kabul etmek lâzım olduğunu yazmaktadır.. Attilâ'nın yayınından sonra yalnız onun değil bu işlerle uğraşan bütün arkadaşların nazarlarını celp etmek için Çağdaş mecmuasının (Üniversite Gençlik Dergisi) 8-9 uncu sayılarında tefrika edilen Emre ve Gelin Ümmü Münasebetiyle başlıklı bir yazı yayınladım. Mehmet Tuğrul bu yayının tamamını okusalardı; yazım hakkında daha başka bir hüküm vereceklerdi. Çünkü Taşpınar'da yayınlanan yazım bahis mevzu tefrikamdan bir parçadır..

Değilmiki Sel ve Menderes kelimelerinde birleşiyoruz. Şu halde Mehmet Tuğrul yazısında benim iddiamı tasdik etmiş oluyor. Bu da benim için kâfidir.. Yine Çağdaş'ın 10 uncu sayısında Gelin Ümmü Türküsünü aynen yazarak, bütün yurttan bu hususta bilgi rica etmiştim. Bu bakımdanda Mehmet Tuğrul'a ayrıca teşekkür etmeyi borç biliyorum..

Mehmet Tuğrul Gelin Ümmü'yü Çal'a maletmek istiyor. Olabilir.. Benim dâvam merasimle giden bir gelinin bu gölde boğulmayışdır. Çünkü eski âdetlerimize göre, Seyman alâyı yola çıkarken damadın sağdıcı, gelinin atının dizgininden tutarak önden gider; yine iki yakın akraba erkeği eğerin sağ ve sol üzengilerinden tutması behamahal yapılması icap eden usullerdendir. Düpedüz bir göl kenarında atın ürkererek bu üç mvhafızın elinden kurtulup, göle doğru kaçması aklıselimin dışındadır.

Son meseleye gelince, Mehmet Tuğrul'un yanında Ümmü kaçırılmış bir kız gibi gösterilmişse; bu da türkü metinlerine uygun değildir. Zira Ümmü mısralardanda anlaşıldığı veçhile kaçırılmış bir kız değil, bir gelindir.. Yazıma nihayet verirken şunuda kaydetme isterimki: iki asırlık Afyon Şeriye secillerinde Çal'dan afyon'a muhakeme için gelindiğine dair bir kayıt yoktur. Zira Kadılıklar müstakildi. Mehmet Tuğrul'un teveccühlerine tekrar teşekkür eder; Taşpınar'dan kardeş Ülkü'ye selâmlar sunarım.

(2) Bu mezuu (Türkülerimizin Dili) başlıklı bir yazımızda izah edeceğim.

SITMA

YURTTAŞ !

Sivrisineklerin bir çeşidi olan ve (ANOFEL) denilen sivrisinekler SITMA HASTALIĞINI insandan insana geçirerek aşılar.

PİS SULAR ve diğer BİLDİĞİMİZ VASITALARLA bu hastalık geçmez.

Bunların ilk zamanları KURT HALİNDE suda geçer, Aklınıza ve hatırinıza gelmiyen ve her yerde bulunan sulara yumurtalarını bırakırlar. Bu gibi su dolu olan kapları 4—5 günde bir boşaltırsan sivrisineklerin üremesine ve çoğalmasına engel olursun.

(Kırık şişe, küp, konserve kutuları, eski ayakkabı, fiçiler, karyola ayağına konan kaplar vesaire..)

YURTTAŞ !

A T E B R İ N denilen sıtma ilâcı K İ N İ N kadar sıtma hastalığına TESİRLİDİR. Sarılık yapan boyaması geçici ve insanlara zarar vermez.

Bu sıtma ilâcını bol bol kullanmaktan çekinme !

Yazı işlerini fiilen idare eden:

Edip Âli Bakı.
